

Beleidsplan Stichting WoonSaem 2014 en 2015

Stichting WoonSaem heeft een maatschappelijke doelstelling.

De stichting reageert op twee maatschappelijke ontwikkelingen:

1. In Nederland wonen grote groepen oudere migranten. Velen van hen zijn hier vanaf de jaren '60 terechtgekomen als arbeidsmigrant. Arbeidsmigranten waren van plan om na een aantal jaren terug te keren naar het land van herkomst, maar dat pakte anders uit. Er werden mogelijkheden voor gezinshereniging geschapen en in dat kader voegden zich in latere jaren partners en kinderen bij hen. Tot deze groep behoren zowel de voormalige arbeidsmigranten uit Zuid-Europese landen als de zgn. niet-westerse allochtonen uit Marokko en Turkije, maar ook uit bijvoorbeeld Ghana of Kaap Verdië. Daarnaast richt WoonSaem zich op ouderen afkomstig uit de Caribische delen van het Koninkrijk en de voormalige koloniën. Tenslotte richt WoonSaem zich op de 55-plussers die ooit hun land van herkomst moesten verlaten als gevolg van oorlogs- of geweldssituaties (vluchtelingen).

Het aantal oudere migranten in Nederland van 55 jaar en ouder bedroeg in 2010 182.000. Dit aantal stijgt tot 445.000 in 2025 en tot 900.000 in 2050.

Oudere migranten onderhouden doorgaans banden met hun geboorteland. Veel oudere migranten koesteren nog steeds de hoop om definitief terug te keren naar het land van herkomst, maar feitelijk zal voor de meesten remigratie geen optie zijn. Zij willen in de buurt blijven van hun (klein)kinderen die in Nederland hun leven hebben opgebouwd. Sommige oudere migranten combineren 'nieuw met oud' en pendelen gedurende het jaar tussen Nederland en het geboorteland. Oud worden in Nederland is voor oudere migranten een belangrijk thema geworden.

2. Het verschilt weliswaar per groep, maar gemiddeld hebben oudere migranten een slechtere gezondheid dan autochtone Nederlanders. Het arbeidsverleden met zwaar werk, het lage inkomen (onder andere door een onvolledige AOW) en het lage opleidingsniveau zijn daar oorzaken van. De vaak magere omstandigheden waarin zij als kind zijn opgegroeid, dragen daar ook aan bij. De vraag naar ondersteuning en zorg doet zich bij hen daarom eerder voor dan bij autochtone Nederlanders. Deze vraag komt meestal niet terecht bij traditionele instellingen voor thuiszorg en langdurige zorg. Die instellingen zijn er nog steeds onvoldoende op ingesteld. Oudere migranten hebben er weinig vertrouwen in dat instellingen voldoende rekening houden met zaken die voor hen van belang zijn (eetgewoonten, rol van de familie, religie) en/of zien geen ouderen of medewerkers met dezelfde achtergrond (herkenning, taal). Vaak zoeken oudere migranten daarom de oplossing in eigen kring, huren hulpverleners in met dezelfde achtergrond of blijven simpelweg voortmodderen. Onder oudere migranten zijn eenzaamheid en isolement door een laag inkomen in combinatie met taal- en cultuurproblemen en veranderende verhoudingen binnen de familie een niet te onderschatten probleem. En naarmate het welbevinden van burgers onder druk komt te staan, lijdt ook het 'welbevinden' van een stad of wijk daar onder.

De overheid heeft de afgelopen jaren een grote koerswijziging in de zorg ingezet: ouderen moeten/blijven langer thuis wonen en de ouderen worden geacht samen met hun netwerk (meer) problemen en vragen op te lossen zonder tussenkomst van professionele hulp: eigen kracht, participatiesamenleving, bezuinigingen. Vergelijken we oudere migranten met autochtone ouderen, dan kunnen zij op dit punt een voorbeeldfunctie vervullen. Ondersteuning vanuit het eigen netwerk (informele zorg) wordt onder migranten 'gewoon' gevonden.

WoonSaem ziet het gemeenschappelijk wonen van oudere migranten als een belangrijk antwoord op deze beide ontwikkelingen. Wetenschappelijk onderzoek laat steeds meer aanwijzingen en bewijzen zien dat gemeenschappelijk wonen bijdraagt aan een gelukkiger leven en een betere gezondheid die ook langer goed blijft¹. Allerlei dagelijkse problemen worden in de groep opgelost en de bereidheid om iets voor elkaar over te hebben is doorgaans groot. Niet onbelangrijk is dat het gemeenschappelijk wonen in eigen kring als 'oplossing' wordt gezien die niet tegen culturele of religieuze waarden ingaat.

Daarnaast vervangt gemeenschappelijk wonen weliswaar niet alle professionele hulp, maar verkleint die vraag wel of stelt hem uit. En dat is wat de politiek voor ogen heeft.

Gemeenschappelijk wonen voor oudere migranten (of ouderen in het algemeen!) is om drie redenen een adequaat antwoord op hedendaagse uitdagingen. Gemeenschappelijk wonen doorbreekt isolement, draagt bij aan welbevinden en een betere gezondheid van oudere migranten en heeft als effect dat er minder een beroep gedaan wordt op overheid en professionals. Steden en wijken worden er beter van.

Toch komen woongroepen van oudere migranten maar moeilijk van de grond. Dat heeft grofweg drie oorzaken:

- Voor veel oudere migranten is het gemeenschappelijk wonen een (nog) onbekend concept. De ouderen realiseren zich onvoldoende wat gemeenschappelijk wonen betekent. Hierdoor investeerde een beginnende groep niet genoeg in zichzelf en bereidde zich onvoldoende voor op het gemeenschappelijk wonen. De voorloper van Stichting WoonSaem heeft dit knelpunt onderkend en omgezet in de ontwikkeling van een methodiek². Deze is de afgelopen vijf jaar in de praktijk getest, geëvalueerd en bijgesteld. We beschikken nu over een goed werkende, modulair opgebouwde methodiek. In het (begeleide) leerproces is er veel aandacht voor de voorbereiding op het oud worden in Nederland, het versterken van de eigen mogelijkheden, het doorbreken van isolement en het vormgeven van de groep passend bij de eigen leefgewoonten.
- Locatie. Pasklare locaties zijn schaars. Bij herbesteding van leegstaand vastgoed staat gemeenschappelijk wonen van oudere migranten zeker niet bovenaan 'de lijstjes'. Eigenaren (met name corporaties) hebben minder investeringsmiddelen beschikbaar en zien woongroepen als 'ingewikkeld' en moeilijk te (be)sturen. Vaak overheerst het beeld dat gemeenschappelijk wonen van oudere migranten tot problemen leidt. Als er bij uitzondering wel 'pasklare' locaties zijn, dan is de voorbereidingstijd die gegund wordt aan oudere migranten met belangstelling voor gemeenschappelijk wonen, te beperkt en gaat de kans om die reden voorbij. Nieuwbouw is om financiële redenen (zie hieronder) voor veel oudere migranten sowieso geen haalbare kaart.
- Financiële haalbaarheid. Dit is zonder meer het grootste knelpunt. Als er een locatie in beeld is, dan is de financiële haalbaarheid voor de toekomstige bewoner nogal eens een onneembare hindernis. Door bezuinigingen en lagere inkomsten verhogen corporaties de huur zodra woningen vrijkomen. Vaak tot net onder de sociale huurgrens van € 699 per maand. Nieuwbouwwoningen met een huur lager dan € 699 komen niet of

¹Zie voor een samenvatting van de stand van het wetenschappelijk onderzoek; Kees Penninx en Yvonne Witter, Verhalen van veerkracht, pagina 66 e.v., Stichting Het R.C. Maagdenhuis, 2013

² Deze methodiek Samen Zelfstandig is ontwikkeld door Kees Penninx en Heleen van Deur onder verantwoordelijkheid van de voorloper van Stichting WoonSaem. Binnenkort verschijnt een nieuwe versie van deze methodiek die geschikt is voor zowel beroepskrachten als vrijwilligers die oudere migranten in het proces van groepsvorming begeleiden. Deze versie komt tot stand in samenwerking met de Vrijwilligersacademie Amsterdam

nauwelijks meer op de markt. Een huur boven de € 549 voor een alleenstaande oudere met alleen AOW is volgens het Nibud financieel onverantwoord. Oudere migranten hebben meestal een onvolledige AOW omdat zij niet vanaf hun 15^e levensjaar onafgebroken in Nederland hebben gewoond. Voor elk jaar dat zij niet in Nederland woonden, wordt 2% op de AOW gekort. Van de niet-westerse oudere migranten leeft 61% onder of rond het sociaal minimum. Het vraagt dus veel creativiteit en maatschappelijke inzet om gemeenschappelijk wonen juist voor deze groepen (financieel) haalbaar te maken.

Beleidsdoelen 2014-2015

WoonSaem zet zich ervoor in dat de inzet van de methodiek van gemeenschappelijk wonen de komende jaren gewaarborgd blijft. Gemeenschapszin, vermogen tot zelforganisatie en groepsopbouw zijn immers belangrijke voorwaarden om gemeenschappelijk wonen te laten slagen. Woongroepen in spé moeten kunnen terugvallen op begeleiding bij dat proces.

De grootste bijdrage aan gemeenschappelijk wonen van oudere migranten denkt WoonSaem te kunnen leveren door het vinden van locaties en het hanteerbaar maken van de financiële opgaven. WoonSaem wil een context creëren die het voor oudere migranten haalbaar maakt om de stap naar gemeenschappelijk wonen te zetten. WoonSaem wil op die wijze bijdragen aan een verbetering van de leefomstandigheden van oudere migranten, die te vaak gekenmerkt worden door armoede en isolement. WoonSaem draagt op deze manier ook bij aan een minder groot beroep op professionele zorg en het beter functioneren van wijken en buurten. Ook biedt WoonSaem hiermee een perspectief aan het familienetwerk van oudere migranten dat hun (groot)ouders op een aanvaardbare manier oud kunnen worden in Nederland.

De komende twee jaar zal Stichting WoonSaem zich richten op het werven van fondsen om de begeleiding van nieuwe woongroepen van oudere migranten mogelijk te maken. Daarnaast zal Stichting WoonSaem zich inspannen om cruciale partners te winnen voor het concept van woongroepen van oudere migranten (o.a. gemeenten, corporaties, zorginstellingen, fondsen, particuliere financiers). Stichting WoonSaem zal tenslotte de al bestaande woongroepen van oudere migranten uitnodigen om te participeren in een landelijk netwerk.

Amsterdam, augustus 2014